

Вдосконалення бухгалтерського обліку і системи контролю на підприємстві

Букало Н.А.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і оподаткування
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Кальчук К.Ю.

бакалавр спеціальності «Облік і оподаткування»
Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

У статті досліджено питання щодо контролю діяльності підприємства та контролю бухгалтерського обліку. Досліджено найпоширеніші причини порушень в організації обліку. Розглянуто інвентаризацію як метод обліку і контролю щодо забезпечення дотримання неупередженої інформації про наявність і стан активів та зобов'язань. Здійснено пошук шляхів удосконалення контролю системи бухгалтерського обліку.

Ключові слова: бухгалтерський облік, контроль, запаси, інвентаризація, внутрішньогосподарський контроль.

Букало Н.А., Кальчук К.Ю. СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА И СИСТЕМЫ КОНТРОЛЯ НА ПРЕДПРИЯТИИ

В статье исследован вопрос о контроле деятельности предприятия и контроля бухгалтерского учета. Исследованы распространенные причины нарушений в организации учета. Рассмотрена инвентаризация как метод учета и контроля по обеспечению соблюдения объективной информации о наличии и состоянии активов и обязательств. Осуществлен поиск путей совершенствования контроля системы бухгалтерского учета.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, контроль, запасы, инвентаризация, внутривозвратный контроль.

Bukalo N.A., Kalchuk K.Y. THE IMPROVEMENT OF ACCOUNTING AND MONITORING SYSTEMS AT THE ENTERPRISE

In the article of enterprise activity control and accounting control are explored. The most common causes of violations in accounting organization are explored. The inventory is considered as a method of accounting and control that ensures observance of unbiased information on the availability and status of assets and liabilities. The search for ways to improve the control of the accounting system has been sought.

Keywords: accounting area, control, stock, inventory, internal control.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Вдосконалення ринкових зв'язків примушує замислитися щодо виконання всіх функцій управління, зокрема облікової, що зумовлює пріоритет управлінського напрямку в розвитку бухгалтерського обліку, який додає новітні особливості обліку.

Проблема ефективного управління підприємств перебуває в тісному взаємозв'язку з інформаційною підготовкою приймання оптимальних, науково обґрунтованих управлінських рішень. В умовах мінливого зовнішнього середовища, невизначеності поведінки учасників ринку істотно зростає потік інформації, що вимагає оперативної обробки. Все це вимагає створення такої облікової системи, яка б могла задовольняти постійно зростаючі інформаційні запити системи.

Система бухгалтерського обліку є основним джерелом інформації, яка необхідна

для оцінки та аналізу діяльності підприємства, для прийняття керівниками цільових рішень, тому в сучасних умовах господарювання суб'єктами господарської діяльності потрібно зосередити свою увагу на системі бухгалтерського обліку та його контролюванні, що й зумовлює актуальність досліджуваної теми [1].

Інформація, яка була створена в системі бухгалтерського обліку, повинна включати всі функції діяльності підприємства. Вона повинна повністю розкривати суть технічних, економічних і технологічних особливостей виробничих процесів та перспектив розвитку виробництва. Облікова інформація зобов'язана забезпечити створення системи управління та контролю.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок у дослідження питань щодо контролю над діяльністю підприємства

та контролю бухгалтерського обліку зробили такі вчені: В.В. Сопко, В.О. Шевчук, Ф.Ф. Бутинець, І.О. Бланк, В.П. Бондар та ін. Проте питання щодо контролю діяльності підприємства та контролю бухгалтерського обліку потребує дослідження.

Дослідження наукових праць таких учених, як В.В. Сопко, В.О. Шевчук, І.О. Бланк, показало, що вони надають перевагу думці щодо призначення бухгалтерського обліку для відображення господарських операцій та контролю, інакше кажучи, бухгалтерський облік та контроль поставлені на одну позицію.

Інші вчені запевняють, що до бухгалтерського обліку належить тільки збір інформації, яка є необхідною для контролю, тобто обліку не характерні контрольні функції [2].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є дослідження бухгалтерського обліку та контролю як єдиної системи; розгляд причин порушень в організації обліку; пошук шляхів удосконалення контролю системи бухгалтерського обліку.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні на сучасному етапі бухгалтерський облік відходить від стереотипів пострадянських країн та вимагає реформування, впровадження міжнародних стандартів для відображення правдивої та прозорої інформації економічних показників. Тоді поряд з удосконаленням організації бухгалтерського обліку виникає необхідність в удосконаленні контролю над бухгалтерським обліком та фінансовою звітністю. Вдосконалення бухгалтерської системи дасть нам можливість ефективніше встановити мотиви проблем для позбавлення від негативних явищ та не доведення їх у майбутніх справах підприємства [3].

Своєю чергою, однією з найважливіших функцій керівництва й управління є контроль над діяльністю підприємств. Як функція управління контроль вирішує завдання системи управління, тому призначення контролю повинне відповідати цілям управління, які базуються на певних економічних і політичних закономірностях. Сутність контролювання полягає у тому, що за допомогою системи перевірок забезпечити здійснення певних господарських задумів, доцільне використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. За твердженням Ф.Ф. Бутиця, внутрішньогосподарський контроль являє собою перевірку відповідності діяльності підприємства поставленим завданням [4].

Внутрішній контроль спрямований на взаємодію з бухгалтерським обліком, який складається із певних методів, процедур і форм, що забезпечують можливість вести облік майна та всіх інших господарських операцій у грошовому прояві за допомогою цілісного, неперервного, взаємопов'язаного відображення їх в облікових документах, а пізніше – у звітності. Внутрішній контроль також орієнтується на перевірку бухгалтерського обліку, тобто слідує за своєчасністю облікових записів за здійсненими господарськими операціями, правильністю відображення їх по рахунках обліку.

Організація бухгалтерського обліку та контролю складається з єдиної системи. Складниками цієї системи є певні способи та методи, вони ж охоплюють усю систему контрольних операцій, включаючи створення інформаційної бази та проведення заключних процедур, які закінчуються висновками під впливом результатів.

Суб'єкти бухгалтерського контролю представлені працівниками відділу внутрішнього контролю, головним бухгалтером, уповноваженою керівництвом особою або контролером (який призначається, як окрема посада без створення спеціального відділу) [5].

Найчастіше причинами порушень в організації обліку є незаконні витрати, недостача майна, зайве нарахування платежів до бюджету, залишки товарно-матеріальних цінностей, необоротних активів та їх неповне оприбуткування. Можна виокремити найпоширеніші порушення: списання видатків без підтверджуючих документів та неповне або несвоєчасне оприбуткування товарно-матеріальних цінностей.

Основною причиною таких порушень є бажання підприємств фальшиво зменшити податкове зобов'язання. Наслідком цього є здійснення витрат не за цільовим призначенням, зниження вартості активів, завищення заборгованості, неповне оприбуткування та зайве нарахування зобов'язань до бюджету.

Іншими порушеннями бухгалтерського обліку є:

- недотримання системи складання бухгалтерських документів;
- відмінність між показниками фінансової звітності;
- недотримання термінів подання авансових звітів;
- використання бланків і реєстрів невідповідних форм;
- розбіжність між даними аналітичного і синтетичного обліку;

- ведення двох касових книг;
- ведення двох головних книг [6].

Бухгалтери здійснюють головну частину цих порушень через зневажливе ставлення до своїх прямих обов'язків. Наслідком цього є витрати не за цільовими призначеннями. Поряд із цим виникає необхідність у внутрішньому бухгалтерському контролі, тому що він виявляє реальні проблеми, які впливають на результати діяльності та демонструють прозору звітність. Варто чітко визначити посадові обов'язки працівників, які беруть участь у формуванні інформації на підприємстві щодо ведення обліку і формування інформації. Таке рішення допоможе оминати зловживання і крадіжки, а ще дасть можливість виявляти помилки, які були допущені з певних причин.

На думку М.Т. Білухи, впровадження обов'язкового внутрішнього фінансового контролю на підприємствах усіх форм власності є однією з основних причин досягнення міцної фінансової дисципліни, стійкості та оперативного виявлення помилок у веденні бухгалтерського обліку, а в кінцевому підсумку – досягнення ефективного управління підприємством та якісного й об'єктивного проведення інвентаризації. Інвентаризація являє собою перевірку майна і джерел його формування, у ході якої перевіряються і документально підтверджуються їх наявність, стан, оцінка, та є методом контролю над збереженням майна власника і спосіб уточнення показників бухгалтерського обліку [7].

Принципи контролю відображають залежність від конкретних економічних законів та цілей. Економічний контроль відображає резерви підвищення ефективності організації виробничої та фінансово-господарської діяльності підприємства. За допомогою контролю власники мають змогу перевіряти якість продукції, забезпечувати достовірною інформацією про стан підприємства як по галузях, так і по підприємству, встановити причини відхилень та винних у цьому, щоб забезпечити усунення негативних явищ та недопущення цих явищ у майбутніх операціях.

Узагальнюючи вищесказане, можна виокремити шляхи вдосконалення контролю системи бухгалтерського обліку:

- розуміння ролі структури та функцій контролю для отримання ефективної та якісної роботи системи внутрішнього контролю;
- забезпечення дотримання облікової політики на підприємстві;
- контроль над правильністю організації обліку запасів на підприємстві (відображення

запасів в обліку, відпуску на виробничі цілі, дотримання лімітів та норм);

- удосконалення системи автоматизації обліково-аналітичних робіт;

- проведення об'єктивної та своєчасної інвентаризації як одного із методів контролю над збереженням майна та правильністю відображення показників бухгалтерського обліку та ін.

Кінцева бухгалтерська інформація включає в себе низку окремих економічних показників, які використовуються в системі прийому управлінських рішень для виконання внутрішнього контролю й управління діяльністю підприємством. Така інформація є базою для створення дієвої системи контролю та управління підприємством. Побудова всього облікового процесу повинна відобразитися так, щоб максимально задовольнити інтереси управління. Вона також зобов'язується вирішити завдання з якісного інформаційного забезпечення ефективного контролю, що забезпечить управління сучасним підприємством, яке б забезпечило ефективно виявлення і мінімізацію витрат, постійне збільшення доходу і прибутку, тобто змогло б досягти поставленої мети [8].

Для ефективного управління діяльністю підприємства слід займатися розробленням і вдосконаленням принципів і методів формування бухгалтерського обліку. Інформація, що надається бухгалтерським обліком, є засобом управління підприємством, основою для прийняття обґрунтованих управлінських рішень та способом обґрунтування й оцінки економічної діяльності. Із цього погляду бухгалтерська інформація є професійною базою всього процесу управління.

Висновки з цього дослідження. Отже, тільки за якісного контролю система бухгалтерського обліку може бути забезпечена гарантією достовірної інформації про результати господарської діяльності. Зростання ефективності бухгалтерського контролю дасть можливість запобігти зловживанням та порушенням облікової інформації, знищити негативні явища та не допускати їх у майбутньому.

Дослідження показало, що інструментом, який забезпечує достовірність даних бухгалтерського обліку та фінансової звітності, також є інвентаризація як метод обліку і контролю, що забезпечує дотримання таких принципів звітності, як достовірність та зрозумілість, і одержання повної та неупередженої інформації про наявність і стан активів та зобов'язань.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 2001: змін. та доповн. / Пер. з англ. за ред. С.Ф. Голова. – К. : Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 2001.
2. Організація бухгалтерського обліку, контролю і аналізу / А.М. Кузьминский та ін. – К. : Вища школа, 1993.
3. Букіта С.І. Організація внутрішнього контролю на підприємстві / С.І. Букіта [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.economy-confer.com.ua>.
4. Бутинець Ф.Ф. Контроль і ревізія : [підручник] / За ред. проф. Ф.Ф. Бутинця ; 3-є вид., доп. і перероб. – Житомир : Рута, 2002. – 544 с.
5. Білуха М.Т. Фінансовий контроль: теорія, ревізія, аудит : [підручник] / За ред. проф. М.Т. Білухи ; вид. 2-е перероб. і доп. – К. : Українська академія оригінальних ідей, 2006. – 888 с.
6. Терещенко Л.О. Інформаційні системи і технології в обліку : [навч. посіб.] / Л.О. Терещенко, І.І. Матієнко-Зубенко. – К. : КНЕУ, 2005. – 187 с.
7. Букало Н.А. Інвентаризація як умова для складання фінансової звітності / Н.А. Букало // Економічний аналіз. – 2016. – Т. 23. – № 1. – С. 177–173.
8. Івахненко С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту : [навч. посіб.] / С.В. Івахненко. – К. : Знання-Прес, 2003. – 349 с.